

STORA UTSKOTTETS BETÄNKANDE 1/2005 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och 49 kap. strafflagen

Remiss

Vid behandlingen av regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och 49 kap. strafflagen (RP 28/2004 rd) godkände riksdagen den 9 september 2005 lagförslag 1 och 2 i enlighet med kulturutskottets betänkande (KuUB 6/2005 rd), men 21 § i det nya lagförslag 3 i kulturutskottets betänkande med följande ändring:

21 §
(1—3 mom. som i KuUB)
(4 mom. utesl.)

Ärendet remitterades till stora utskottet med stöd av 53 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- kulturminister Tanja Karpela
- direktör Jukka Liedes, regeringsråd Jorma Waldén och heltidsanställd sekreterare för upphovsrättskommissionen Marko Rajanieni, undervisningsministeriet.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt yttrande från juris doktor, docent Marjut Salokannel.

Utskottets beslut

Motivering

Framförande av ett verk i samband med gudstjänst

Stora utskottet har behandlat ärendet och meddelar att det omfattar riksdagens beslut om lagförslagets innehåll. På grund av riksdagens beslut måste ingressen till lagförslag 3 ändras till den del den gäller lagstiftningsordningen. För att göra lagtekniken tydligare föreslår utskottet att den ändrade 21 § i upphovsrättslagen lyfts in i lagförslag 1 och lagförslag 3 förkastas.

Bestämmelserna om tekniska åtgärder

En fråga som väckt livlig debatt vid behandlingen av lagförslaget är vilka konsekvenser lagens

nya bestämmelser om tekniska åtgärder får för den kopiering för enskilt bruk som 12 § tillåter. Debatten har uttryckligen handlat om musikupptagningar och i synnerhet kopiering av musik på kopieringsskyddade cd-skivor och musik som laddas ner från nätet för att användas i MP3-spelare.

Utskottet slår fast att det behövs åtgärder för att påverka i all synnerhet marknaden för cd-inspelningar utifrån de i EU:s upphovsrättsdirektiv inskrivna målen och villkoren, för att det ska väga jämnare mellan rättsinnehavarnas och användarnas intressen. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om detta (*Utskottets förslag till uttalande*).

Utskottet har fäst sig vid kulturutskottets påpekande i den allmänna motiveringen till betän-

kandet att upphovsrättslagen blivit komplicerad och svåröverskådlig och att det nu föreliggande lagförslaget inte heller det i alla avseenden bidrar till att göra reglerna tydligare och lättare att förstå. Stora utskottet är helt överens med kulturutskottet om att regeringen bör gå ut med effektiv information om vilka rättigheter, skyldigheter och möjligheter den nya upphovsrättslagen medför för såväl rättsinnehavare som användare.

Dessutom påpekar utskottet att det gäller att ge akt på upphovsrätten särskilt med avseende på de nya digitala innehållen, distributionskanalerna, terminalerna och affärsmodellerna.

Utskottets förslag

Med stöd av det ovan sagda konstaterar stora utskottet att det omfattar riksdagens beslut om 21 § i upphovsrättslagen och föreslår

att lagförslag 2 godkänns i enlighet med riksdagens beslut,

*att lagförslag 1 godkänns i enlighet med riksdagens beslut men 21 § och ingressen med ändringar (**Utskottets ändringsförslag**),*

att lagförslag 3 förkastas och

*att ett uttalande godkänns (**Utskottets förslag till uttalande**).*

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs upphovsrättslagen av den 8 juli 1961 (404/1961) 26 g §, sådan som den lyder i lag 442/1984,

ändras i 2 och 9 §, rubriken för 2 kap., mellanrubriken före 11 § samt 11 och 13 §, mellanrubriken före 14 § samt 14 och 16 §, mellanrubriken före 17 § samt 17 och 18 §, den svenska språkdräkten i mellanrubriken före 19 § samt 19 § 1 mom., mellanrubriken före 20 § samt 20 , 21 och 24 §, mellanrubriken före 25 § samt 25 § 2 mom., 25 a §, mellanrubriken före 25 f § samt 25 f och 25 g §, 25 h § 1 mom., 25 i §, 26 §, rubriken för 2 a kap., 26 a, 26 b, 26 c, 26 e och 26 h §, rubriken för 5 kap., 45 § 1—4 och 6 mom., 46, 46 a, 47, 47 a och 48 §, den finska språkdräkten i 49 § 1 mom. samt 49 § 3 mom., 49 a § 1 och 3 mom., 54 §, 55 § 2 mom., 56, 56 a, 56 c, 57, 58 och 60 §, 62 § 1 mom. samt 64 § 4 och 5 mom.,

av dem rubriken för 2 kap., mellanrubriken före 11 § samt 11 och 13 §, mellanrubriken före 14 § samt 14 och 16 §, mellanrubriken före 17 § samt 17 och 18 §, 19 § 1 mom., mellanrubriken före 20 § samt 20, 21 och 24 §, mellanrubriken före 25 § samt 25 § 2 mom. och 25 a §, mellanrubriken före 25 f § samt 25 f och 25 g §, 25 h § 1 mom., 25 i, 26 och 47 a §, 49 a § 1 och 3 mom., 54 § samt 64 § 4 och 5 mom. sådana de lyder i lag 446/1995, 25 i § sådan den lyder i sistnämnda lag och i lag 398/2003, rubriken för 2 a kap., 26 b, 26 c, 26 e och 26 h § samt 55 § 2 mom. sådana de lyder i nämnda lag 442/1984, 26 a § sådan den lyder i sist nämnda lag och i lag 1254/1994, 45 § sådan den lyder i nämnda lagar 446/1995 och 967/1997 samt i lag 1654/1995, 46, 46 a, och 48 § sådana de lyder i nämnda lagar 446/1995 och 1654/1995, 47 § sådan den lyder i nämnda lag 446/1995 och i lag

365/1997, 49 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 250/1998, 56 och 60 § samt 62 § 1 mom. sådana de lyder i lag 715/1995, 56 a § sådan den lyder i lag 1024/1995 och i nämnda lag 250/1998, 56 c § sådan den lyder i lag 418/1993 och 57 § sådan den lyder i nämnda lagar 442/1984 och 715/1995, samt

fogas fogas till lagen nya mellanrubriker före 2, 9 och 10 §, till lagen en ny 11 a, 13 a och 16 a—16 e § och före dem nya mellanrubriker, till 19 §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, ett nytt 5 mom., till 23 §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, ett nytt 2 mom., en ny mellanrubrik före 25 a §, till 25 d §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, nya 4 och 5 mom., nya mellanrubriker före 25 g, 25 h, 25 i §, 45, 46, 46 a, 47, 47 a, 48, 49, 49 a och 50 §, till lagen ett nytt 5 a kap., nya mellanrubriker före 54, 54 a och 54 b, till 54 b §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, nya 2 och 3 mom., nya mellanrubriker före 55, 56, 56 a, 56 b, 56 c och 56 d §, till lagen en ny 56 e § och en ny mellanrubrik före 56 e §, till lagen en ny 56 f § och en ny mellanrubrik före 56 f §, nya mellanrubriker före 57, 58, 60, 61 och 62 §, till lagen en ny 60 a § och en ny mellanrubrik före 60 a §, till lagen nya 60 b—60 d § samt till lagen en ny 64 b § som följer:

Utskottets förslag till uttalande

21 §

Ett utgivet verk får framföras offentligt i samband med gudstjänst eller undervisning.

Ett utgivet verk får även framföras offentligt vid tillställningar där framförandet av verk inte är det huvudsakliga och tillträdet är avgiftsfritt och tillställningen inte heller annars ordnas i förvärvssyfte.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. gäller inte sceniska verk eller filmverk. Bestämmelser om offentligt framförande av filmverk i samband med forskning och filmundervisning på högskolenivå finns i 16 c §.

För att säkerställa den möjlighet till kopiering för enskilt bruk som upphovsrättslagen medger förutsätter riksdagen att regeringen följer vilka konsekvenser upphovsrättslagens bestämmelser om tekniska åtgärder får och hur de tillämpas. Regeringen ska främja frivilliga insatser för att det ska bli möjligt att framställa exemplar för privat bruk i enlighet med målen och villkoren i EU:s upphovsrättsdirektiv. Regeringen ska lämna riksdagens kulturutskott en utredning om saken 2006. Om ingenting gjorts på frivillig väg ska regeringen vidta åtgärder för att ändra lagstiftningen så att användarna fullt ut kan tillgodogöra sig lagens bestämmelser om kopiering för enskilt bruk.

StoUB 1/2005 rd — RP 28/2004 rd

Helsingfors den 23 september 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Vilén /saml
vordf. Kimmo Kiljunen /sd
medl. Sirkka-Liisa Anttila /cent
Mikko Elo /sd
Jukka Gustafsson /sd
Heidi Hautala /gröna
Pertti Hemmilä /saml
Toimi Kankaanniemi /kd
Miapetra Kumpula-Natri /sd
Markku Laukkanen /cent
Marjo Matikainen-Kallström /saml
Juha Rehula /cent
Jouko Skinnari /sd

Kimmo Tiilikainen /cent
Kari Uotila /vänst
Jan Vapaavuori /saml
Matti Väistö /cent
ers. Eero Akaan-Penttilä /saml
Timo Kalli /cent
Rosa Meriläinen /gröna
Tuija Nurmi /saml
Satu Taiveaho /sd
Pentti Tiusanen /vänst
Jutta Urpilainen /sd
Harry Wallin /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Pekka Nurminen.

RESERVATION 1

Motivering

Som av betänkandet framgår har det vid behandlingen av lagförslaget diskuterats livligt vilka konsekvenser lagens nya bestämmelser om tekniska åtgärder får för den kopiering för eget bruk som 12 § tillåter.

Som vi ser det är lagförslaget kraftigt vinklat till rättsinnehavarnas favör. I och med att lagen håller på tekniska skyddsåtgärder också när det gäller kringgående av tekniska åtgärder för privat bruk finns det risk för att användarnas rättigheter, som ingår såväl i upphovsrättslagen som i EU:s upphovsrättsdirektiv, de facto blir ineffektiva och mister sin betydelse. Därmed sker det en stark förskjutning i jämvikten mellan rättsinnehavare och användare till rättsinnehavarnas fördel.

Vi menar att en lagstiftning som är omöjlig att övervaka är problematisk då den inte uppmuntar till allmän laglydnad och respekt för lagen.

Lagförslagets tolkning av EU:s upphovsrättsdirektiv är enögd. Medlemsstaterna ges ett visst mått av spelrum när det gäller att genomföra direktivet, men den möjligheten försummar lagförslaget och klämmer snarare åt användarna.

Enligt vår uppfattning ger direktivet medlemsstaterna rätt rejält med svängrum. När det gäller kopiering för privat bruk ställer direktivet

som villkor att rättsinnehavaren får en skälig ersättning för det och att kopieringen inte inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen eller gör intrång i det normala utnyttjandet av dennes verk. Vår egen upphovsrättslag begränsar kopiering för enskilt bruk till enstaka exemplar av ett verk och tillåter inte att exemplar som framställts på detta sätt används för andra ändamål. Därutöver får rättsinnehavarna en i EU-sammanhang rundlig ersättning för privat kopiering. Vår gällande lagstiftning om privat bruk är på denna punkt förenlig med direktivet. Här ger direktivet lagstiftaren en chans att ge medborgarna rätt till kopiering för privat bruk också när verken är skyddade genom tekniska åtgärder.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår vi att 50 a § 3 mom. antas med följande lydelse:

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på kringgående av tekniska åtgärder som sker i samband med kryptografisk forskning eller som utförs av en enskild person för att lyssna eller se på verket eller för att för sitt personliga bruk framställa ett exemplar av ett av personen lagligen anskaffat verksexemplar.

Helsingfors den 23 september 2005

Jan Vapaavuori /saml
Marjo Matikainen-Kallström /saml
Tuija Nurmi /saml
Pertti Hemmilä /saml
Eero Akaan-Penttilä /saml

Pentti Tiusanen /vänt
Jari Vilén /saml
Heidi Hautala /gröna
Kari Uotila /vänt

RESERVATION 2

Motivering

Stora utskottets uppdrag har varit att behandla upphovsrättslagstiftningen utifrån kulturutskottets betänkande. Under behandlingens lopp har det framkommit att såväl regeringens proposition som kulturutskottets betänkande i vissa fall får oskäliga konsekvenser. Bakom reformen ligger ett EU-direktiv som inte likabehandlar konsumenter och rättsinnehavare. Samma snedvridning återfinns i propositionen och i betänkandet.

Det är klart att upphovsrätten ska skyddas och piratismen stävas men samtidigt måste konsumenterna intressen tillvaratas i skäligen utsträckning för att gemene man inte ska tvingas leva under hotet av straff och ersättningsskyldighet.

Stötestenarna i propositionen och kulturutskottets betänkande är datorprogrammen och databaserna i 11 a §, konsumtionen inom gemenskapen i 19 § samt förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder i 50 a §. Bestämmelserna om tekniskt skydd och längden på skyddet av närstående rättigheter i fråga om radio- och televisionssändningar är inte heller de helt lämpliga på alla punkter.

Lagförslaget 11 a § bör godkännas i den form som förkastades i voteringen i första behandlingen, alltså med struket 2 mom. Detta för att förhindra risken att det i vissa fall blir olagligt att använda Internet och att operatörerna eventuellt trängs in i ett hörn.

Vad beträffar 19 § i lagförslaget bör man noga följa om den leder till oskäliga försämringar i villkoren för en del specialaffärer som för böcker, filmer och liknande varor och om den t.ex. sätter stopp för sambeställningar av studielitteratur från länder utanför EES-området. Om det uppstår problem ska de åtgärdas omedelbart.

Statsminister Paavo Lipponens andra regering lämnade riksdagen en proposition (RP 177/2002 rd) som sedermera förföll. Enligt den

lydelse 50 a § hade i den var det tillåtet att framställa ett musikstycke eller ett verk för privat bruk genom att lagra det i ett datorminne och vidare i olika format. Enligt motiven till regeringen Lipponens förslag stred detta inte mot direktivet. Den nya proposition statsminister Matti Vanhanens regering lagt fram (RP 28/2004 rd) förbjuder ett sådant förfarande med motiveringen att det strider mot direktivet. Som bevis för att förfarandet kantänka strider mot direktivet inför kulturutskottet diskussioner med EU-representanter, inte vad direktivet de facto säger.

En 50 a § lik den som ingick i regeringen Lipponens proposition bör lyftas in i lagen. Den tillåter normalt privat bruk men legaliserar inte piratism och strider inte mot direktivet. Paragrafen nedan har samma lydelse som den 50 a § som ingick i regeringen Lipponens proposition men kompletterad med ett 2 mom. med samma lydelse som 2 mom. i regeringens Vanhanens proposition. Genom detta förfarande kommer kopiering för privat bruk att vara förenligt med allmän rättsuppfattning och gör inte användarna till lagbrytare.

Stora utskottet avfärdar de grava problemen och oskäligheterna i 50 a § med ett futtigt uttalande. De övriga problemen tar utskottet över huvudtaget ingen ställning till. Ett uttalande kan inte stå strid med lagen och det binder varken lagens tillämpare eller domstolar. Ett uttalande räcker alltså inte till för att avhjälpa vanskligheterna i lagen. Regeringen är självfallet skyldig att ge akt på lagen också utan ett särskilt uttalande. Om paragrafen ändras på ovan föreslaget sätt blir det bättre balans mellan konsumenternas och upphovsmännens intressen. Majoriteten i stora utskottet var trots det inte beredd att godkänna mitt motiverade ändringsförslag.

När det gäller gudstjänstmusik ansluter jag mig till stora utskottets betänkande.

Förslaget

Med stöd av det ovan sagda föreslår jag

att lagförslag 1 godkänns enligt stora utskottets betänkande men 11 a och 50 a § med följande lydelse:

Reservationens ändringsförslag

11 a §

(1 mom. som i KuUB)

(2 mom. utesl.)

50 a §

Det är förbjudet att kringgå en sådan effektiv teknisk åtgärd för skydd av ett med stöd av denna lag skyddat verk, som upphovsmannen eller någon annan med upphovsmannens tillstånd i samband med tillgängliggörande av verket för allmänheten har installerat för skydd av verket.

Med effektiv teknisk åtgärd avses varje sådan teknik, anordning eller komponent som utfor-

mats att vid sedvanligt bruk förhindra eller begränsa mot ett verk riktade åtgärder till vilka upphovsmannen eller en annan rättsinnehavare inte har givit sitt samtycke och som uppfyller skyddsändamålet.

Ett exemplar av ett verk får inte spridas till allmänheten eller föras in till landet för spridning till allmänheten om en teknisk åtgärd för skydd av verket har kringgåts i strid med 1 mom.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på kringgående av tekniska åtgärder som sker i samband med kryptografisk forskning eller som utförs av en enskild person för att lyssna eller se på verket eller för att för sitt personliga bruk framställa ett exemplar av ett av personen lagligen anskaffat verksexemplar.

Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas inte på en teknisk åtgärd för skydd av datorprogram.

Helsingfors den 23 september 2005

Toimi Kankaanniemi /kd

RESERVATION 3

Med hänvisning till motiven i kulturutskottets betänkande föreslår vi att lagförslagen godkänns enligt betänkandet (KuUB 6/2005) när det gäller framförande av verk i samband med gudstjänster.

Helsingfors den 23 september 2005

Kari Uotila /vänst
Pentti Tiusanen /vänst
Kimmo Kiljunen /sd

Jukka Gustafsson /sd
Heidi Hautala /gröna
Rosa Meriläinen /gröna